

Halk válságok

KORUNK
PRÓZÁJA

Mint két szalagok, sorra ellebegtek a búcsúbeszédnek a koporsó fölött. Nagy temetés volt, csak az öngyilkosokat kísérték el ily sokan utolsó útjukra ebben a városban. A szerencsétlenül járt Dénes László barátai fogadkoztak, hogy nem hagyják magára a fiatal özvegyet két gyerekével, tanácsadói és támogatói lesznek, a kicsiknek pedig apa helyett apjuk. Nagyon hideg volt most, vizkereszt után egy hónappal, s a gyülekezet didergett a csupasz ágú fák alatt, akár egy jégből font óriási ketrechen.

*Mert szükség, hogy e romlandó test
romolhatatlanságot öltson magára,
és e halandó test halhatatlanságot
öltson magára...*

A pap lehelete is kéken szállt a sírok fölött, aztán dörömbölni kezdtek a fagyott rögök a koporsón, és az özvegy tenyerébe hajtott arccal zokogott, mert úgy érezte, férje egészséges mellén dübörög a föld; hiszen alig múlt harmincéves, amikor felrobbant mellette az oxigénpalack. A fiúcska meg a kislány belesim-paszzkodtak édesanyjuk szoknyájába, nehogy a fájdalom őt is belesodorja a gödörbe, és Dénesné e ragaszkodást látva csak még kétségbeesettebben fölajdult.

Menyházi József postatiszt, a gyászoló család egyik szomszédja is eljött a temetésre, és most ott állt közel a sírhoz, egyik lábával a havas betonkereten, másikkal a rögökön szétszórt deszkadarabokon; nagyon meg volt hatódva, s mikor a két kicsi odahúzódott az anyjához, a zsebkendője után matatott. Neki is két gyereke volt, s annál inkább át tudta érezni, mit jelent e súlyos csapás.

Hat évvel korábban megvett egy házacskát a telepen, és azóta, bárki meghalt az utcában, elment a temetésére. Hamarosan rákaptak az utcában, vele írárták a kérvényeket, neki kellett beszólnia a villamosművekhez, ha sötétbe borult a fertály, sürgős esetekben ő hívta ki a mentőket. Szeretett kertészkedni, külföldről is hozatott zöldség- meg virágmagokat, s egy sokszínű portulákát, amely a járdák mentén virított tavasztól késő ősziig, nem is nevezték másként, csak Menyházi virágainak. Megesodáltak a paradicsomait, vörös gömbként lebegő tulipánjait, s beszéltek róla nap mint nap.

Egy idő után már legendákat költöttek róla: ha álmából ébresztik, az akkor is megmondja, hogy a Déli-sarkon hol a legközelebbi telefonközpont vagy posta-állomás, ismer minden országot, a legkisebbtől a legnagyobbig, több helyre is csalogatták postaigazgatónak, kocsit, villát ajánltak neki, de ő azt felelte, hogy édesanyját s a barátait nem hagyja itt; vagyont érő bélyegyűjteménye van, egymillió dollárt is ígértek már érte, Menyházi azonban csak mosolygott, hiszen még éjszaka is a bélyegeken gyönyörködik, abból jobban megismeri a világot, mintha egész életében csak utazna. Honnan is van benne annyi hit és annyi erő és annyi tisztelet az emberek — de különösen a nők iránt, akikhez oly gyöngéd, mintha édes bátyjuk volna, és oly szépen beszél velük, mintha zsoltárt olvasna...

Menyházi most a fiatal özvegyet nézte, aki a fájdalom tomboló zivatara után kihévílt arccal, a zsebkendő csücskét harapdálva állt, miközben a koszorúkat helyezték a hantra; ajka megduzzadt és rózsás lett, szemének kék fényét nagy

tiszta könnyek törték meg, s karcsúságában olyan volt, mint fekete márványba faragott szobor. A postatiszt mindezt egy pillantás alatt vette számba, de mindjárt utána meg is szégyenült önmaga előtt, hogy íme ilyen körülmények között is megkísérti az alattomosan bujkáló férfikíváncsiság...

„Bizonyára a szenvedés meg a részvét ellenhatásaként incselkedik velünk az életosztón, amely a gyász mélyéről is elő tudja varázsolni a kívánatos szépséget!” — valami ilyesmit gondolt mentegetőzéseként, mert nem első ízben történt meg vele, hogy restelkednie kellett a tragikus percekben, emberi, s mégis illetlen felfedezése miatt... S hogy ne foglalkozzék többé ártatlan eltévelyedésével, mellészegődött a tiszteletes úr sértően magára hagyott tenorjának:

*Hervatag az örömvirág
Es a világ
Fájdalommal van tele.
Meggzakad, mikor nem hinnők
S nem is vélnők,
Az embernek élete*

Temetés után már vidám hangok szálltak egyik udvarról a másikra; még nevetés is hallatszott, friss, életerős nevetés. Nyikorogtak-csapódtak a kapuk, éles kerepeléssel szaladt fel egy-egy ablakredőny, s mint a nagyothallók, úgy társalogtak a piacról cipekedő asszonyok. Még a majorságudvarok környékén is mintha megélenkült volna az élet, bátrabbá és színesebbé vált a kakasok kukorékolása. Csak néhány férfi magyarázta és mutogatta egymásnak a fölrobbant oxigénpalack repeszdarabjainak becsapódási ívét, mintha ezzel a komor és pontosságra igyekvő munkával próbálna enyhíteni a változtathatatlanon...

Medveczki, a hatalmas öntősegéd nem ment haza temetés után, hanem visszatért a műhelybe. Felakasztotta ruháját az öltözőbutikban, és sötét öltönyben, fehér ingben járkált az olvasztókemencék körül, ahol a szomorú napok alatt még inkább elsötétült a gépek, szerszámok árnyéka, és áthült fém, koks és salak vigasztalan szaga terjengett. Üstöket, harangokat, kanálisrácsokat öntöttek ebben a kis részlegben, az egykori híres Dénes-féle öntőedényben, amelynek udvarán a családi ház is állt. Medveczki mindent figyelmesen és aggó türelemmel nézett meg, krétával számokat, ábrákat írt egy vaslemezre. Míg László élt, a négy öntő közül ő volt a jobb keze, noha nem tanulta, csupán elleste a szakmát. Értett az olvasztáshoz, a matricakészítéshez, a gépek beállításához meg a csiszoláshoz, s erejéről szólva beszélték, hogy föl tudja vinni a kétszáz kilós páncélszekrényt a második emeletre...

Medve (így szólították) végül megállt a műhely közepén, kinézett az udvar közepén vöröslő fémforgács-dombra, amelyet az esztergályosok halmoztak fel, homlokát ráncolta, majd látva, hogy a mesterné még nem tért vissza a rokonsággal és a gyászoló népséggel a temetőből, csak a vénasszony üldögél bénán a karosszékben, bement a lakásba, és sorra járta a szobákat. Ott is mindent számba vett, még a fényképeket is a falon, a nagy bajuszú Dénes Ignác szabadulólevelével, s úgy tért vissza, mint aki nagyon elégedett a terepszemlével... Mikor azonban a verandára ért, szinte belebotlott az özvegyet hazakísérő kis csoportba, és az asszony két öccse, aki karonfogva támogatta be őt, levertségén át is meghökkenett azon, hogy ez a zakóra vetkőzött melák fogadja őket, mintha máris ő volna itt a házigazda...

Medveczki pár napig fenyegető gyanakvással pillantgatott az özvegy lakásának ablakai felé; ha kocsik érkeztek, és megállt a kapu előtt, kijött az udvarra, pöszlékkel törölte a kezét, mintha átöltözni készülne, vagy a csonkig szívott cigarettát a magasba pöccintve undorkodó várakozással leste, hogy ki érkezett, és mit akar: minden szó érdekelte, minden mozdulatról, minden szándékról tudni akart, s aki reá pillantott, még a beszélgetést is kerülte vele...

A fiatal özvegy a temetés óta félt tőle. Nem tudta, mire készül, mit forgat a fejében, mi a célja. Csak érezte, hogy elkövetkezik egy nap, egy pillanat, amikor minden szörnyű szándék egyszerre megvilágosodik majd, ahogy az öntöket borítja vörösbe a fény, amikor leszalad az olvasztókemence ajtaja, s hat héttel a temetés után meg is történt, aminek nem lehetett elejét venni. Dénesné frissen fürödve, pongyolában szaladt át a lakásból az öntödébe, hogy a megjavított hajszárítót az öltözőből behozza, amikor Medveczki emelkedett fel a fapriccsről hatalmasan és vigyorogva. Mindjárt előre is sietett, mielőtt a mesterné átláthatott volna a szándékán, beretteszelte a műhelyajtót, és még mindig nevetve, de fenyegetően intett:

— Maradjon esendben, Paula, kell beszéljek magával...

Ujjai acélkapocsként szorultak a nő esuklójára, és húzta magával, vissza az öltözőbódéba, és lenyomta a ványadt pokróccal letakart priccse. Dénesné sápadt volt és meglepődött, de csak nézte, hogy mit akar Medve, hiszen az ő területén, az ő műhelyében voltak; nem hitte volna, hogy erőszakoskodni mer vele, amikor még jóformán meg sem száradt a föld a férje sírján.

— Nyissa ki az ajtót, Medve, és ne arcátlanokdjék! — mondta. — Mégis, mi-nck néz engem?...

A hatalmas ember egy üveg konyakot meg két kis poharat vett ki a fenyőfa-szekrényből, és töltött.

— Szeretném, ha nem üzné az eszét, kiscicám! — mondta vigyorogva, és föl-emelte a poharát. — A fekete kendőt nem apríthatja a tejbe kalács helyett, kis-anyám...

— Tehát Paula és kiscicám?...

— Most ne törődjön ezzel. Nálam a kultúra zéró. Én úgy lököm a szöveget, ahogy a tánciskolában tanultam.

Kiitta a poharát, folytatta:

— Menjünk mindjárt a mese közepébe: magának is szüksége van rám, mivel Medve nélkül itt tropára megy minden, pedig a két gyereknek kell a papá; nekem is szükségem van magára, és mielőtt hazatértek a temetőből, egy kis terepszemlélt tartottam... Minden frankó... És úgy döntöttem, hogy mindenből részt kérek... Mindenből, érti?... Lehet, hogy eddig nem vette észre, de én már régóta bírom magát... A lábát, a mellét... Szóval nekünk meg kell alkudni...

Az özvegy mind sápadtabb lett, de uralkodott magán, és valami tárgyilagos hidegséggel figyelte, még mi telik ki Medvétől, ha már az ajtót is elreteszelte.

— Csak nem akar megkérni, Medve? — szolt az asszony, és tekintete a kis-asztalon heverő fanyelű késre villant. — Hiszen még le sem telt a gyászév... És mit szólna a felesége?...

A férfi ismét töltött magának; sajnálkozóan mosolygott:

— Maga palira vesz engem, kisanyám... Pedig tudja jól, hogy nekem kevés egy asszony... És maguk nagyon jól ki fognak jönni egymással... Mert odahaza én viszem a szót, és a pipi tudja, hogy megdádálom, ha karicsálni kezd...

A mesterné most felállt, ennyi darabosságot, nyersséget, otrombaságot nem tudott tovább elszenvedni. Még túl friss volt benne a fájdalom, s megalázónak érezte a helyzetét:

— Erről közöttünk többé ne essék szó, érti?! — mondta határozottan és elszántan. — Én becsületes asszony vagyok, és két gyerek anyja, nem pedig ringyó. Megértette?...

És elindult az ajtó felé, hogy félretolja a reteszt; de a Góliát utána vetette magát, s a vállától megragadva egészen magához húzta, hogy az ingen át is érezze a testének feszülő tömört és erős melleket, és fojtottan az arcába szuszogta:

— Én pedig megismétlem, amit mondtam: ne üzze az eszét, és gondolni se merjen másra, amikor már nem bírja férfi nélkül... Ha Medve innen végképp

kihúzza a talpát, tojhatnak a macskák a műhely közepébe: ezt egy percig se felejtse el!...

Menyházi egyedül maradt a tavaszon odahaza — felesége a két kislánnyal szlovákiai rokonaihoz utazott. Pár napig fölszabadultan érezte magát, mint más-kor is, ha a családja eltávozott: nem kellett hajnalban fölkelnie, hogy tüzet gyújtson, behozza a tejet, s miután a hideg és a huzat kifújta belőle az álmot, még egy-egy órát forgolódjék, amíg visszaalszik, noha nemsokára ismét ki kellett ugrania az ágyból; nem volt gondja a beszerzésre, főzésre sem, erre a néhány hétre jegyet váltott a postaigazgatóság étkezdéjébe.

Egy ideig élvezte a függetlenséget, aztán kezdett nyugtalan lenni. Ki-kiment házikabátban a kapuba, fölnyitotta a postaládát, majd csalódva visszacsukta, fel-alá nézelődött az utca hosszában, s ő maga sem tudta, kire és mire vár, miért is zaklatott valójában. Egy izben, amint ismét épp künn állt a kapuban, Rozika, az utcabeli szép fiatal asszonyka jött sietve a járdán; mikor odaért hozzá, elmosolyodott, és kissé zavartan kérdezte:

— Eszrevette-e már, hogy nyílnak a virágai a járdák mentén és a kerítések tövében?...

Menyházi kellemesen lepődött meg ezen:

— Még nem láttam, de örülök neki! — mondta szintén mosolyogva, az adóhivatali kis tisztviselőnőnek, majd hozzátette a maga halk, puha, szinte suttogó hangján: — De hogy is ne nyílnának, amikor ily fénylő lelkecskék suhannak el mellettük...

Rozika körülpillantott, mintha Menyházi már a szavaival is megérintette volna az arcát, de nem akarta érteni, ami oly érthető volt, s várakozón nagyra kerekítette a szemét:

— Maga mindig olyan szépen beszél, mintha verset mondana; vagy mondjuk zsoltsárt énekelne. Magának költőnek vagy papnak kellett volna lennie...

A postatiszt hangosan, teleszívből fölnevetett:

— Ó én nagyon is egyszerűen beszélek!... Most is csupán azt akartam mondani, ha magácska itt végigsétál, bizonyára már a kíváncsiságtól is fölpattan a sok kis színes kehely... Hiszen minden szépség kíváncsiságból születik, kedves Rozika... Most pedig, ahogy az Enekek Enekeiben olvashatjuk: „*Virágok láttatnak a földön, az éneklésnek ideje eljött...*“

Az asszonyka pirulva lesütötte a szemét, aztán kedves, meleg, hálás pillantást vetett a férfira, és miután ismét körülpillantott, hogy a szomszédok vajon tanúi voltak-e ennek a röpke és ártatlan enyelgésnek, amely úgy átmelegítette őt válságos házaselete után, sietve folytatta útját hazafelé.

Menyházi sóhajtott, visszament a szobájába, és öröm helyett valami különös szomorúságot érzett néhány pillanatig, mint az olyan ember, aki sosem csalta meg a feleségét, de büszkeség és elégtétel helyett néha keserűen döbben rá a szerelmi élet korlátaira, s mindazokra a vágakra, amelyek a semmibe hullnak, páráként elszállnak, a CSALÁDI BÉKE ES HARMÓNIA cégére mögött...

De ez a nap különös nap volt, érdekes beszélgetésekkel, sőt kísértéssel is. Alkonyat körül Targoncás bácsi, a nyugdíjas mozdonyfűtő jött át hozzá; csupa fehér gyűrődés volt az arca, mint egy kaolinbánya zivatar után, kalapját a kezében összenyomva egyre hajlongott alázattal és bocsánatkérőn, hogy ilyenkor zavarja Menyházi urat, akinek bizonyára sok az elfoglaltsága; de igazság szerint már régóta készült átjönni és tanácsot kérni tőle — mondotta —, mert életbevágóan fontos ügyről van szó, és senkinek az ítéletében nem bízunk meg úgy, mint öbenne, hiszen tanult ember, sok könyve van...

A postatiszt leültette, bort töltött neki; az öreg ettől csak még inkább elértékelényült:

— Képzeld el az én sorsomat, kedves barátom! — mondta, és a pohár billegni kezdett a kezében. — Lehet annak tiz esztendeje is, hogy Kudelász, ez a szemét kárpitos megkörnyékezte a feleségemet. Mielőtt felbontotta volna a diványt, hogy átrendezze benne a rugókat, erőszakkal le akarta nyomni rá az asszonykamat... Persze, a feleségem kiséprúzta, és nekem is elpanaszolta a dolgot, de azóta úton-útfélen gúnyolja a nejemet, kérem... Például, amint meglátja a túlsó járdán, úgy tesz, mintha rá se nézne, közben hangosan kurrogni, lublublolni, öblögetni kezd, mint a pulykakakas... Mondja meg, mit tegyek?... Menjek törvényre?... Talán jobb volna ha ön, drága szomszédom, megpirongatná ezt az elvetemült embert...

Este kilenckor Rozika kopogott be, Menyházi csodálkozására; megkérte őt, hogy telefonozhasson a kolléganőjének, mert a kislánya belázasodott, és lehet, hogy szabadnapot kell kérnie. Többször is tárcsázott, de a kagylót nem vette fel senki, így hát leült az előszobában, s a postatisztnak az volt az érzése, hogy talán mégsem telefonozni tért vissza az asszonyka: talán mondani akar valamit a délutáni kedves, bár röpke beszélgetés után. S nem is tévedett, mert Rozi, ahelyett hogy türelmetlenül ismét tárcsázott volna, nagyot sóhajtott, s zavartan, de sejtetősen a férfi szemébe nézett.

— Azt hiszem, maga nem is tudja, Józsi (most első ízben szólította a keresztnevével), hogy mi immár hét hónapja külön vagyunk Vencivel... És én nem is akarok többé vele élni...

Menyházi komoran eltűnődött rajta, hogy valóban mily régóta nem látta Markó Vencelt; hónapok alatt alig egyszer-kétszer ha megpillantotta, akkor is gyalog volt, és a járásáról föl sem ismerte volna, mert valahogy surrant, sompolygott a kerítések mentén, mint akinek takargatnivalója van a lakók előtt. Rózi látta, hogy a férfi együttérzőn gyötrődik a sorsán, és szaporán folytatta:

— Maga meg tudná tenni, hogy amikor öt tojásból szalonnás rántottát reggelizik, elküldje az asztal mellől a gyereket?... Hát mondja meg, apának, férjnek született az ilyen?...

A telefonról már meg is feledkezett; ismét mélyről sóhajtott, szemét pára futotta be:

— Hiába, vannak szerencsés asszonyok, akik sokszor nem is tudják, mily nagy ajándék egy józan, meglelelkű férj...

S megint Menyházira nézett várakozón, az őszinte vallomástól részint kiszolgáltatottan, és a postatiszt már feléje nyújtotta a kezét; érezte, nem fog tiltakozni, ha magához húzza és vigasztalón megsimogatja, de utána, mintha ez csak egy téves mozdulat lett volna, mindjárt fölugrott, és szétártá a karját:

— De hiszen kisgyerekek van!... Arra is gondolni kell, hogy ő mennyire megsínyli a válást, kedves Rozika!... És higgye el, az élet naponta kisebb-nagyobb megalkuvásokra, kiegyezésekre kényszerít bennünket... Próbáljanak szót érteni egymással, helyreállítani a békét, hátha még minden jóra fordul...

Kétszer is végigsietett az előszobán, megfordult, a fejét csóválta, és önmagára is bosszús volt, mert csöppet sem érezte meggyőzőnek a szavait, amelyekkel a kis tisztviselőnőt vissza akarta terelni a férjéhez; volt annyira tapasztalt, hogy meglássa a közöttük tátongó mély szakadékot; de Rozika is csalódottan állt fel, s bár ő maga sem tudta világosan, hogy mit is remélt ettől a beszélgetéstől, ettől az órányi együttléttől, sajnálkozóan mosolygott:

— Maga meg tudná tenni, hogy elverje a gyereket az asztaltól, amikor lakmározik?... Hát ez volt az utolsó csepp... Emiatt nem látom értelmét a kibékülésnek...

S miután elváltak, ő is, Menyházi is félreértettnek, becsapottnak, ostobának érezte magát, aki elment a szerencséje mellett, ahelyett, hogy két kézzel beleka-

paszkodott volna, még ha csupán egy szép emléket, s nem viszonyt jelentett volna is ez az alkalom. Csak elalvás előtt néhány perccel gondolta másként a férfi:

— Ejnye, mégis aljasság lett volna már három nap múlva idegen nővel szeretkezni ebben a lakásban...

És dühösen a fülére húzta a takarót.

Medveczki lassanként oly féltékeny lett, hogy már kora reggeltől zengett a műhely a káromkodásától, s ha a kemencétől rohant az öntőkanállal, az izzó edény csóvát hagyott maga után a homályban, mint az üstökös — óvakodni kellett tőle, nehogy valamelyiket összeégesse, vagy leperzselje róla a ruhát. Esténként is viszsztatért az öntőde környékére, lesté a kivilágított szobában imbolygó árnyakat, minden férfiban, még a rokonokban is kérés gyanított. Ha kocsit látott vesztegelni a kapu előtt, nagy puha léptekkel körbejárta, bekukkintott az utastérbe, hátha az ottani holmikkól valamire következtetni tud, s ha gyanút fogott, zsebéből elővette a szegekkel televert deszkalapocskákat, s mindenik kerék elé odahelyezett egyet-egyét.

Aztán magára hagyta a műhelyt, napokig arra se nézett, inni, vicsorogva duhajkodni kezdett, kezében összeroppantotta a poharat, úgy hogy az üvegcserepek átvágták az ujjait, s ő maga derékből rázuhant az asztalra: „Nem kellek neki, mert négy elemis tahó vagyok, ő meg úgy tartja magát, akár egy előzvegyült császárné!” — nyögte elborult aggyal. És kiúzta a családját a házból, és baltával esett neki a bútornak, tombolni akart, hogy mindenki tudomást vegyen az ő hatalmas, olthatatlan és lázadó fájdalomáról. Medveczkiné az özvegyhez szaladt, térdre vetette magát előtte, és összetett kézzel rimázkodott:

— Tegyen valamit ezzel az emberrel, és szelidítse meg; úgy kérem, mint az Istent, hiszen maga is anya, tudja, mi a szenvedés, és ez elpusztít bennünket, ha nem segít rajtam!...

Demeterné megértő szándékában is sértve érezte magát; kábult lett, és egészen elfehéredett:

— Nem tudom, mit vár tőlem, asszonyom — mondta, és le sem ültette a vendéget. — Hogyan szelidíthetném meg épp én?... Csak nem kívánja feleség letére, hogy leadjam magam neki?...

De a másik csak könnyezve rázta a fejét:

— Tegyen vele, amit akar; én hajlandó vagyok megosztózni is rajta, csak legyen béke a hajlékomban...

Az özvegynek nagyra tágult a szeme a megdöbbenéstől:

— Mit beszél itt összevissza?... És minek képzeld engem?... Nagyon kérem, azonnal hagyja el a lakásomat!

És végre tárta előtte az ajtót.

De Medve nem ok nélkül féltékenykedett. A *kérők* egymásnak adták a kilincset, hogy *átsegítsék* az özvegyet életének válságos hónapjain; mert lehetetlen — gondolták —, hogy egy ilyen szép, fiatal, telt keblű asszony, aki az utca legszemrevalóbb lánya volt férjhezmenetel előtt, sokáig ellen tudjon állni a hűs kívánságának, s az nyer, aki édes szavakkal, fufanggal vagy szemtelen rámenősséggel hamarabb a bizalmába férkőzik. És ott sündörögtek körülötte reggeltől estig, és a nyelvük alól tej és méz folyt, bár akadt köztük mosdatlan, borostás és fokhagyma szagú sofőr is, aki vigyorogva ajánlt fel akárhány fuvart ingyen, borjúhúst, csirkét és sajtot ígért neki faluról; a hetedik a zárat szerelte le önként és buzgón a kapuról, hogy megjavítsa, és kulcsokat reszeljen belé, amelyeknek dughelyéről csak a szép özvegy tud, mert nem jó, ha férfi híján átjáróházzá válik a műhely s a lakás, és ő ki van téve minden jöttment kísértésének, hiszen jól mondják, hogy alkalom szüli a tolvajt...

Es az is jó — bizonygatta egy másik, a századik —, ha idejében föl van ásva a kert, ha van, aki megnyesse és lehernyózza a fákat, rendben tartsa a kertet meg az udvar, és megvédje Demeternét a huligánoktól meg a szoknyavadászoktól; nem fontos, hogy a férfi, akit a megholt után barátjának elfogad, fiatal legyen, sőt inkább idősebbet részesítsen előnyben, mert a fiatalok türelmetlenek és hevesek, csak a maguk gyors és önző kielégülését keresik, s utána tovakullognak, mint a jóllakott kankutya; pedig a mesterné nem szolgáltatathatja ki magát a telep szájának, ügyelnie kell a becsületére, s épp ezért jobb, ha egy szolid, tapasztalt férfit választ, még ha egy héten csak egyszer találkozik és szórakozik is el vele...

Es az özvegy borzongott, és már rosszullet környékezte, ha férfit látott belépni a kapun, köztük sok idegent, más városnegyedekből, akik a szájukat nyalogatva jöttek a lehetőség hírére, mint a farkasok az olesó prédára, s mielőtt a szemébe néztek volna a szép asszonynak, a lábát s a keblét mustrálgatták kaján férfiúvágygal, és sorra mindenikük közölte, hogy semmibe sem kerül az a segítség, amelyre ő vállalkozik a ház s a műhely körül, hiszen egy kis kedvesség, egy kis megértés többet ér a világ minden pénzénél... És a védtelen teremtés néha már sikoltozni tudott volna az udvar közepén, s egy izben a csákányt fölragadva a tűzoltószerszámok közül, minden férfit kikergetett...

Menyházi, ahányszor a temetés óta találkozott az özvegygel, nem tudta elefelejteni, hogy épp ott a sír közelében rajta felejtette vizsgálódó férripillantását, s egy kis zavart és büntudatot érzett; de épp emiatt csak még inkább szánta őt, rövid beszélgetéseik alatt még mindig elfogódottan vigasztalta, s mert nem tudott a kérők toladó seregéről, akik szolgaként följajánkoztak, megígérte, hogy bármikor segít a kicsiknek számtan- vagy fizikafeladataik megoldásában, esetleg a beszerzésben is könnyít az asszonyon, ha kocsival jár a városban.

Demeterné bágyadtan, de meghatottan mosolygott, a férfi kezében felejtett keze pillanatok alatt átmelegedett; egyedül őrajta érezte, hogy részvéte, segítő szándéka tiszta és önzetlen, s bizonyára fölháborodna, ha elmondaná neki mindennapi vergődését, a kanszagú kérők arcátlan tülekedését, ahogy szavuk agyaraival egymás önértetét igyekeznek fölhasítani és kibelezni, s közben vonyikálnak a vágyakozástól... De nem szolt neki erről, csak nyelte a könnyeit, hisz félt, hogy a postatiszt megbotránkozás helyett eltűnődik ezen a furcsa vonzalmon, s ki tudja, miket gondol majd róla...

Egy napon azonban váratlan dolog történt.

Menyházi ismét egyedül volt odahaza — felesége a két fiúval színi ment a brassói hegyekbe, de ő ebből is kimaradt. Nem tudott sem színi, sem korcsolyázni, egyetlen sportághoz sem értett. Nyáron inkább kertészkedett, ez volt számára az igazi testmozgás, néha kocsin kirándulni vitte a családját, télen sétált egy-egy jót, vagy olvasott, zenét hallgatott. Judit, aki gyakorlatias asszony volt, ilyenkor nem is igen ösztökélte, hogy velük tartson, mi értelme is lett volna fölöslegesen költeni csak azért, hogy nyolc-tíz napig ott töttyögjön mellettük...

Ezúttal is épp a szobájában ült, egy különös, mauritániai bélyeget vizsgálgatott nagytóval, s már épp oda akart lépni a lemezjátszóhoz, hogy átcserelje rajta Csajkovszkij vonószenekarra irt szerenádját, amikor kutyaugatást hallott, majd gyors és inkább ijedt, mint érélyes kopogtatást. Az előszobába sietett, kinyitotta az ajtót, s akkor a szép özvegyt pillantotta meg a sötétben, aki a magára kapott kabátot a mellén fázósan összemarkolta. Sírt és remegett, és arcának bal oldalán vékony csíkban szívárgott alá a vér.

Menyházi rögtön beengedte; meg volt döbbenve, s ösztönösen a villanykapcsoló felé nyúlt, de az asszony intett, hogy ne gyújtson fényt.

— Beszöktem magához! — mondta elszántan, s ő maga fogta meg a férfi kezét, s egyre beljebb húzta, ahol kettesben lehetnek, elzárva a világ szeme elől.

A postatiszt a maga szobájába vezette, s mikor a kislámpát fölkiáltva meglátta, hogy a szétnyílt kabát alatt szakadtan lóg a ruha az özvegyen, fölkiáltott a sajnálattól:

— De hát mi történt?!... Ki bántotta?!... Ó, szegénykém!...

És már ugrott, hogy a felesége ruhásszekrényéből kiakasszon egy pongyolát; gyöngéden levette a kabátot az asszony válláról, Paula belebújt a puha selyembe, s ekkor oly jó érzés hatotta át, hogy mindkét kezével megragadta Menyházi kezét, és sírva fakadt:

— Képzeld, az egyik gazember ott rejtőzött egész este a műhelyben, és amikor bementem, le akart teperni... Mostanában telt le a gyászév, és azt hitte, ha a terve sikerül, hallgatni fogok, és ezzel mindenestül magához köt...

A következő percben, ahelyett hogy leült volna a diványra, odatértelt a Menyházi lába elé:

— Miért csak a testet tekint minden férfi, miért egyedül csak az fontos nekik? — zokogta elcsukló hangon. — Hiszen a testünket napok alatt rúttá teheti a betegség vagy a szenvedés, de a lélek a sötétség aljáról is előfenylik... Maga tudja ezt, ő igen, maga tudja a legjobban, hogy mit jelent egyetlen szép szó... Épp ezért, már rég elhatároztam, ha eljő az ideje, és örömet és meglepetést akarok majd szerezni valakinek, aki ezt megérdemli, akkor tudni fogom, hogy kinél kopogtassak... És most itt vagyok, ha üzötten, ha megszaggottan is..., de ha nem óhajt engem, elkergethet...

És most fölnézett a férfira, és két tenyerét úgy közelítette egymáshoz, mintha parázs égette volna meg azokat, és az ujjai remegnének a fájdalomban született áhítattól, amellyel Menyházira pillantott. A postatiszt megérintette ajkával ezt a fohászokodó kezét, s közben rádöbbsent, hogy amikor a tekintetét rajta felejtette az özvegyen, ott a temetőben, s illetlenül csak a szenvedéstől még inkább megszépült és fölmagasztosult nőt látta benne, talán ezt a napot sejtette meg...

Boldog volt és megrendült; ehhez hasonlót még nem élt át; azt sem tudta, hogyan viselkedjék.

— Szegénykém, hogy megéreztem én ezt a találkozást már régen ezelőtt; restellem is elmondani, hogy mikor! — szolt elfogódottan. — De mint ahogy beteljesedett annyi rossz, ennek a csodának is meg kellett történnie, és én boldog vagyok, hogy megtörtént...

Forró leheletük egymás arcát, száját kereste; Menyházi kabán, szinte öntudatlanul bontotta ki pongyolájából, majd szakadt ruhájából a nőt, s végigfektette az ágyon.

— Mondjon még valami szépet nekem — szolt Paula, és bágyadtan elmosolyodva lehunyta a szemét. — Mondjon bármit, csak feledtesse velem a sok mocskot, amit egy esztendő alatt átéltem... Olyan jó hallgatni magát, Jóska... Olyan megnyugtató...

Mikor egy jó óra múlva az özvegy óvatosan szettekinve kilépett a kapun, és sietni kezdett a háza felé, valahol a háta mögött, a sötétből részeg kacagás hangzott fel, olyanszerű, mint egy leleplezés diadalmas káröröme, amely nagytrombitából visszhangzik. Remegni kezdett a szíve az átélt boldog óra után, amelyről úgy érezte, hogy kárpótolta a kérők piszkos rohamaikért és Medveczki támadásaiért, s megszaporázta a lépteit, mert az öntősegédre ismert abban a hatalmas kacagásban.

Másnap Medve nem ment be az öntödébe, hanem már reggel a kocsmába indult; viczorogva ivott, és döngette az asztalt, közben néha felállt, és kezében a pohárral szónokolni kezdett:

— Akartok látni egy szentéletű csávót?... Én megmutatom nektek!... És akkor azt mondjátok, Tátinak igaza volt... Mert ez, ha leáll a pipiknek kapir-

gálni, elsírja az ember magát már attól is, ahogy a csőrével fölkapja, és a jércék elé veti a cukrot!... És ez kell apám a pipiknek: az apró cukor, meg az apró szemű, szapora sóder, hogy megegnésszék a családi bánatot!...

A kocsmai népség röhögött, Medve folytatta:

— Eddig én is azt hittem, hogy ez a pali egy szent, de az este kigyúlt a tőklámpás, és a fejemhez kaptam: állj meg vándor, mert ez átver bennünket!... Alig, hogy az asszony kiröpül a ketrecből, a szép jércék már ott pityegnek az aranyozott farkú kakas körül; ő sorra kamatyolja őket, utána elmond egy Üdvözlégny Máriát, és lehájesil... No de megállj, apuskám!... Az én fekete jércém, az én Paulát meg sokba kerül neked!...

S visszazuhant a székre, s a markában összeroppantott pohártól mintha vörösen fölizzottak volna az ujjai. Úgy tűnt, ezután már senki sem törődik vele, de épp akkor ért oda az asztalához Sánta Mari, az öreg virágáros cigányasszony; szája szögletében cigarettavég fityegett, s ő maga kíváncsi-reménykedően pislogott, mert tudta, hogy Medve, ha betangózik, nagyon jószívű tud lenni. Az öntősegéd azonban dühösen kapta rá a tekintetét:

— Ide figyelj, te Santa Maria!... Most szépen betipegsz a vécébe, leszedsz magadról minden alsórongyot, becsomagolod újságpapírba, és ideadod Medvének... Ha megvagy a játékkal, föltépheted nálam a százast... No mozgás, te örömtanya örömbanyája!...

Menyháziné kellemes téli estén érkezett haza a hegyekből a két kisiúval. Piros arcúak voltak, éhesek és zajosak, s nemcsak a ruhájukból, de még a hangjukból is havasi frissesség áradt. A férfi vizet tett forralni a teához, aztán többször, is beszaladt a szobájába, gyors és fürkésző pillantást vetett az ágyra s annak környékére, ismét visszasietett a konyhába, és szerepjátszó hangoskodással érdeklődött a sok élmény, az ellátás és az utazás iránt. Olykor Juditra pillantott, nézte szép, kihevült arcát, de a testén átzsibongó vágyakozást mindjárt kioltotta saját kalandjának emléke meg a büntudat, s közben föl-fölsejlett előtte Paula alakja is...

— És a te napjaid hogyan teltek? — kérdezte a felesége, átnézve az asztal másik felébe, s a teát szűröcsölte. — Igazán sajnálom, hogy nem lehetél velünk...

— En még nálad is jobban bánom! — mondta a férfi, de most nem érezte eléggé meggyőzőnek a szavait, és még hozzátette: — Hidd el, már-már szenvedtem az egyedüllétől...

E vallomástól kissé megkönnyebbülve hajolt a csészéje fölé, de még mindig rejteni igyekezett a tekintetét az asszony elől. Így telt el néhány perc, szótlán tea-szűröcsölés közben, amikor Csanád, a nagyobbacska fiú szegyenlős értetlenül tért vissza a konyhába. Hol az édesapjára pillantott, hol az édesanyjára, végül megszólalt:

— Találtam valamit az ágyunk mellett, és nem tudom, ki hagyhatta ott... Utálom megfogni...

Az asszony fázósan összeborzadt, és a férjére nézett, Menyházi pedig dermesztő sejtésekkel a gyerek felé fordult, noha tudta, hogy abba a szobába még ő maga sem igen nyitott be, amióta Juditék távol voltak, nemhogy idegen járt volna ott. De már szokva volt hozzá, hogy a legártatlanabb föllentéséből is mindig bonyodalom lesz, s mikor az asszony előre indult, hogy megtekintse imádottja fölfedezését, úgy követte őt, mintha a gyomra s a szíve tájéka hirtelen elzsibbadt volna.

Menyháziné, amikor meglátta az újságpapírból előfeszülő piszkos és illetlen holmikát, olyan hangot hallatott, mintha öklendezhetnék, majd fölkapta az előszobaajtó mellől az egyik sítót, s a hegyére akasztva a magasba lendítette a női fűzöt, amely oldalt, a leszakadozott gombok helyén hatalmas biztosítótűvel volt összefogva.

— Imre, Csanád! — kiáltott az apa a két fiúra, hogy erélyességével is lep-
lezze kínos zavarát. — Tessék kimenni!... Nincs semmi bámulnivaló e mocskos
röngyokon!... Biztosan valamelyik pajtásotok hajította be ide, amíg a kertben
voltam...

A fiúk hátrébb húzódtak, Menyháziné azonban se látott, se hallott immár.
Ajkát beharapta, szeme dühös kárörömben mosolygott-forgott, miközben a fűző
után a régimódi elnyűtt bugyit és a fonyadt melltartót emelte a csillár alá, hogy
mindenki lássa ezt az údorítót és nevetségessé ringy-rongyot, amely elhagyott füs-
tőlőben rezgő zsiros-füstös pókhálóhoz hasonlít.

— Jóska! — sikoltott fel aztán váratlanul, és a sibatot az előszobába hajítva
végigzuhan a fiúk heverőjén. — Jóska!... Én meg is halok a szégyentől és az
utálattól!...

Később, amikor áttantorgott a szobájába, azt sem hagyta, hogy a férje tá-
mogassa, viszolygott még az érintésétől is. Nyugtatókat vett be, vizes törülközőt
borított a homlokára, s fekvő mozdulatlanságában is patakzott a könnye. A férfi
ott térdelt mellette a szőnyegen.

— Ūristen! — sóhajtotta halkán egy idő után Judit. — Nincs az az utcai
lány vagy csatakos ringyó, aki manapság magára vesz efféle kacatokat!... Szinte
hihetetlen, hogy ide tudtál zülleni...

A férfi leste az asszony pillájának minden rebbenését:

— A gyerekeimre esküszöm, ártatlan vagyok — mondta elcsukló hangon, s
meg akarta fogni feleségének a kezét, de az ingerülten bekapta a takaró alá.

— Hallgass! — szólt rá a könnyeit nyelve, és a mennyezetet nézte. — Az
egyetlen, amit tehetsz, az, hogy befogod a szád és végiggondolod undorító kaland-
od iszonyatos és gyomorháborgató voltát és a következményeket!... Ó, miért is
kellett megélnem ezt a napot!...

Most már Menyházi is könnyezett.

— De hát annyi együtt töltött szép esztendő után sem hiszel nekem?...

Az asszony azonban csak önmaga fájdalmára figyelt:

— Nem az a szörnyű, hogy megsaltál, hanem az, hogy egy szeméttelapi asz-
szonnyal cseréltél fel, és a gyerekek szobájában másztál rá erre a szemétdomb-
ra... Oly alváló dolgot követtél el, hogy nemcsak férfiként, de apaként is egy
zéró lettél!...

— De Judit... édes Juditkám... Miért nem hallgatsz meg?...

Az asszony válasz helyett ismét feljajdult:

— És én, az ostoba, hittem neki, és türtem, hogy az orromtól vezessen!...
Cipeltem magammal a két gyereket, hogy ő ezalatt bordélytanyát rendezzen be
bűdös fenekű vályogvető asszonyok idetoborzásával... „Már-már szenvedtem az
egyedülléttől“... Pfúj!... Menj is innen, mert még a közlésegedet sem tudom el-
szenvedni!... Közöttünk mindennek vége!... Vagy szeded a satorfádat, vagy én
költözöm el már holnap anyámhoz... Választhatsz!... Én veled többé le nem
fekszem, az biztos; de még egy asztalhoz sem ülök le!...

Két nap múlva, alkonyat körül, Menyházi nehéz útításkát cipelve, leszegett
fejfelé indult el az utcán. Már híre ment a veszekedésnek, s a szomszédok a fűg-
gönyök mögül lesték minden lépését, és meg voltak döbbenve.

Az egyik azt mondta:

— Kár, igazán nagy kár... Hisz oly szépen éltek...

A másik megtoldotta:

— És a gyerekeket is példásan nevelték...

A harmadik így szólt:

— Én is remek embernek tartom Menyházi!...

Az ötödik rábólított:

— Mindenkiel oly gyönyörűen beszélt...

A hatodik könnyezve csóválta a fejét:

— Egy ritka emberrel szegényebb lett az utca...

De a hetedik borizú hangon, diadallal üvöltötte:

— Ott megy* az álszent lator!... Nézzétek!... Meg kellene feszíteni, meg kellene feszíteni!...

**KORUNK
PRÓZÁJA**

JÁNKY BÉLA

TÁNCSZÓ

csak táncolni táncolni
ahogy a zápor szilajbul
egyre szilajabbul
párálni mint a föld s aki már kijárta
a fodor kabolája
a bronz-barna egészség vállán
ezüstös esőcsepp-pikkelyekkel
a széphalom dobogóján
ahol a párok ijedten rebbennek szét
a villámok nyilazásában
lélekbe fordítani e kalákás döngülő
konok ritmusát egymás vérébe
mint akiket e szédület
a szabadság eredendő bűnével

hívott elé a mozdulat a szín s a
lobogás édenéből
az egyetemesség színeképében
csillámló szívvel a kiesélt
eleségen ahogy a bűn
a bűn íze édes méze
romolhatatlan —
ha dér hull is szelek varja suhint csak
lobogni mint fehér napjaikban a fák
az énekek kövei s a csonttá fagyott
madarak tetemei között
csillagtól talpig
zúzmarásan

HÓFOLTOK

Gruzda János képei előtt

a tél megdermedt mozdulat a tél
ha felenged is a hófoltok megmaradnak
az ugar magába fordult közönyében
a szénállattal elszekerezett kaszások
hegyi szállása körül
megmaradnak a hófoltok
kinn történik minden a homlok zsidóhegy-
kilátója alatt a jegenye-
felkiáltójel elé torpant mondatban
ittthon vagyok lám néptelenek a stációk
a hátam mögött a köves
kapaszkodón
kicsi a világ a négy fal között
még ha asztal áll is a közepén s fölötte
négyen-öten összehajolnak

ittthon vagyok s már ez is csak
kinn történhet

feszület tárt karokkal a lila levegőben
ki látja már ki érzi még
alatta a föld nyugodt erejét ha elmarad
ha elfordul az öleléstől

és nem süt annyi nap

és nem süt úgy a nap
hogy ne küldené más kereszthez
társnak a szélben a hófoltok
maradandóságába dermedő zsoltárhoz
egy-fia-sugarát